Ч. 162 (12.328). Львів, пятниця 25. липня 1930. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік LI.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 27·50 „
Річно 55·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол. Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Під гаслом цивілізації...

Станислав Грабський про поступ і темноту.

Львів, 23. липня 1930.

Новий похід проф. Станислава Ґрабського, про який ми на цьому місці вчора повідомляли, йде під гаслом цивілізації: „підношення“ т. зв. східних кресів, зокремаж і головно Східної Галичини, під цивілізаційним оглядом. Це, каже Ґрабський, є — очевидно — можливе виключно шляхом підтримування старої і насаджування нової цивілізації польської, яка, як вища від української, мусить її постепенно ослаблювати і вкінці зовсім виперти. Рівнобіжно з процесом зросту польської цивілізації й ослаблення української, ітиме процес хиріння і завмирання українського націоналізму. Колиж польська цивілізація цілком запанує й українська цілком збліднє чи щезне — гей би автоматично послідує повна національна асиміляція українців у користь народу польського! Коби лише не підтримувати української цивілізації зі шкодою польської — — у цьому всеньке зло польської національної політики, все нещастя польської державности!...

Найбільший фальш усіх виводів Ґрабського, виписаних покищо у пяти довгих статтях, криється саме в отому гаслі цивілізації. Він каже лише про підтримування польської цивілізації і витворює враження, що національна політика Польщі фаворизує українців зі шкодою самих поляків! Однак суттю всіх його виводів, це вимога, яку обережно промовчує, не ставлючи крапки над і: змагати до національної асиміляції українців нищенням усіх українських культурних надбань. „Підношення“ цивілізації „кресів“ є рівнозначне у Ґрабського з безпо-

щадним руйнуванням істнуючої на тих „кресах“ української культури, української цивілізації. Ось місія новітнього „цивілізатора“!

Сам Ґрабський гордовито і з насолодою признається: „...Skasowałem na Wołyniu wszytkie szkoły ruskie“... З приємністю стверджує теж, що „tysiąc kilkaset szkół ruskich zamienionych zostało na utrakwistyczne“, — також на основі його власного закону. З вдоволенням підкреслює, що „українська (Ґрабський скрізь вживає терміну „руські“ — прим. Ред.) мова втратила посідані за Австрії права другої краєвої мови. Щезли українські написи з державних будинків і залізничних стацій. Адміністраційні власти не видають вже двомовних оголошень, державні й самоуправні установи не мусять відповідати на українські письма по українськи, лише до польських текстів евентуально додають українські переклади. Не є вже ведені по українськи судові розправи, коли позиваюча сторона є українською. Громади з українською більшістю не можуть накидати польським меншинам тих громад шкільну науку в українській мові...“ і т. д. А проте одночасно п. Ґрабський признає, що після всіх тих „цивілізаційних“ реформ сьогодні справа польської цивілізації на „кресах“ стоїть — гірше, ніж стояла перед ними, українська національна свідомість мас є більша, українська відпорність є сильніша. Стверджує це і сам зазначує, що це торкається не лише Східної Галичини, але й навіть Волині, де він сам одним почерком пера так блискуче „скасував“ усі українські школи! Але замісць льогічно ствердити, що видно ці „цивілізаційні“ реформи були кепські, фальшиві, не принесли ідеї асиміляції користи, а ще дужче відносини в державі заогнили, а нещасні „креси“ під цивізаційним оглядом обнизили, пан Ґрабський із впертістю маньяка кличе: ні, все

тамте було добре, лише було його — замало! Корінь лиха національної ситуації в Польщі бачить не в її етнічній структурі, одідиченій разом з державними границями, не у фальшивому державному устрої (принцип національної держави, замісць держави національностей) і цілій польській національній політиці, якій саме Станислав Ґрабський надав напрямок і всіми силами в життя проводив, — але в тих українських орґанізаціях і установах, які ще істнують! До них належать — по списку Ґрабського — не лише конспіративна УВО й усі леґальні українські політичні партії, але теж „усі українські орґанізації, однаково культурні, як ґімнастичні, спортові і зарібково-господарські“. Всіх їх, значить, треба знищити, щоб і сліду не залишилося, змазати все українське політичне, освітньо-культурне, наукове, господарське, харитативне життя, так як передвоєнні українські вивіски на залізничих стаціях, — — а тоді „креси“ будуть „цивілізаційно“ цвисти!...

„Цивілізаційна“ місія Станислава Ґрабського передбачує й інші методи з того самого арсеналу: коли напр. на тих „кресах“, зокремаж у Сх. Галичині, істнує страшний голод землі, а весь істнуючий великовласницький земельний запас не вистарчив би на доповнення карловатих господарств і увласнення безземельних, пан Ґрабський пропаґує створення широкого прикордонного „польського національного пояса“ зі спроваджених мазурів і кашубів та здеклясованої польської інтеліґенції! Все це зоветься: підтримуванням і ширенням польської цивілізації!

Зрештою, автор усіх тих цивілізаційних проектів орудує величезними моральними атутами: напр. вищістю традиції Жовківського, Хоткевича й Собіського, які боронили ціле християнство перед магометанською навалою, над традицією ріжних гайдамацьких „різунів“ від XVI і XVII ст. до XX. включно. Пан професор по спеціяльности політ. економіст, рахує видно на повний анальфабетизм своїх читачів у предметі історії, на те, що вони не догадаються, що чейже довгенько перед приходом на світ Жовківських і Собіських Україна витримувала на собі навалу східних орд, зупиняла їх і громила, і що зокрема „козацькі різуни“ не тільки боронилися перед магометанською навалою, як названі Ґрабським польські гетьмани, але й запускалися глибоко в середину магометанських земель, щоби мілітарно і престіжово підривати магометан-

ський світ. Забуває теж пан Ґрабський, що славетні подвиги польських гетьманів Жовківського, Ходкевича і Собіського не діялися без участи — участи майже завжди рішаючої — саме українських козаків. Колиж вже ш. професор зачіпає історію і покликується на Сенкевіча, то не повинен забувати, що істнують уже й самі польські літер. критики і польські історики (по спеціяльності, а не з аматорства), які признають Сенкевіча ґеніяльним фальсифікатором історії і звеличником польської шляхетчини, а шляхетчину знову — запереченням всякої „цивілізації“ та прокльоном державности Польщі...

Пан Ґрабський страшить уряд, цькує польський уряд проти українців, а поляків проти свого уряду, крутить, покликуючись напр. на державні бюджети, в яких, мовляв, нема жадної підтримки для польської акції на „кресах“, ті бюджети, в яких нема ані одної позиції на українські культурні й господарські цілі! І пан Ґрабський накликує до „боротьби“, — може й не вічної (каже), але „довгої і безупинної“, боротьби, яка має бути нищенням усього українства. Вважає, що з українства можна тягнути і податки і рекрута і послух для законів, і нищити все те, що вони капіталом свого духа, енерґії і праці створили. Пан професор вірить, що коли він був при владі стільки то літ (його колишній 15-ти-літній речинець для винародовлення українців ось-ось минає!), то йому це вдалося би. Вдалося би перевести національну асиміляцію. В цьому й лежить наівність віри фанатика, який не рахується з фактами й життям, а засліплений одною, анахронічною і збанкрутованою ідеєю. Він вірить, що польський нарід і польська молода держава є настільки сильні, що можуть собі дозволити на експеримент: перекреслення усіх міжнародніх і власних зобовязань і „цивілізаційної“ кампанії по рецепті Стан. Ґрабського, і що український нарід є настільки слабий, що під тою кампанією задуситься.

Бажаємо панові Станиславові Ґрабському, щоби йому вдалося ще прийти до влади і продовжувати реалізацію ґеніяльних „цивілізаційних“ проектів. Був уже при владі з 4-ма наворотами: в II. уряді Вітоса (від 27. V. до 15. XII. 1923 р.), Вл. Ґрабського (23. III.—13. XI. 1925), Скшинського (20. XI. 1925—5. V. 1926) і III. уряді Вітоса (10.—15. V. 1926) і тому певне ще його політична карієра не скінчена. Буде ще мати чимало поля до попису. Здається нам лише, що він цього поля не виміpив добре: завелике воно для нього і всіх його адгерентів.

Інтеліґенція і нарід.

З волинської невідрадної дійсности.

I.

Коли ми порушуємо справу інтеліґенції, цього важливого, а, може, й рішаючого чинника в нашому національно-громадському житті, то робимо це з цілою свідомістю публіцистичного обовязку. Що-правда, чуємо вже голоси, що інтеліґенція покінчила свою ролю провідника української нації. Щодо північно-західних земель, де інцеліґенція не усвідомила своєї ролі, як елементу активного, виховуючого й очолюючого, де вона відступила відразу перед демаґоґією, де вона розпрошилася й „індивідуалізувалася“, де не виявила ані творчого розгону, ані солідарности, ані карности — ці голоси про „покінчену ролю“ інтеліґенції є переважаючі.

Та, коли воно так є, — то не значить це, що так повинно бути... Народні маси без провідної ролі інтеліґенції не представляють з національно-політичного погляду жадної вартости. Інтеліґенція зазначує провідні ідеї нації, навколо яких гуртуються маси. Вона-ж переймає на себе цілий тягар боротьби за ці ідеї й поносить найголовніші жертви. Вона їх угрунтовує, освячує традицією та передає наступному поколінню, яке, приноровлюючись до змінених обставин, модифікує методи праці й боротьби. Особливо це вірне у приложенні до ідеалів дальших, до тих, які здійснюються опором, працею й жертвами богатьох поколінь.

Не може бути нації без усвідомленого ідеалу. Мріяти про здійснення ідеалу, знаного, зрозумілого й близького поодиноким лише людям чи групі людей — річ безнадійна. Думати, що наблизиться здійснення провідного ідеалу нації, коли сучасне покоління інтеліґенції його затратило — річ надзвичайно шкідлива.

Деж цей провідний ідеал у нашої інтеліґенції? В чому він виявляється? Чи в тій „диференціяції“, яка наступила у рядах української інтеліґенції на північно-західних землях? Чи в тій неґації, яка заволоділа її психікою? Чи в тій цілковитій відсутности української молоді в

загально-громадському житті? Чи в зворушуючім неробстві?

Безперечно сучасне покоління інтеліґенції боролося за ідеал державної незалежности й цей ідеал десь захований у закутинах її душі, та — відомо — не одна лише дорога провадить до Риму. І цих шляхів, бачимо ми, протоптано чимало. Та все-ж і досі стоїть перед масами питання „кудою йти"?

Коли по десятьох роках маємо хаос „орієнтацій", коли народні маси не можуть відповісти на кардинальне питання, кудою йти — то це доказує, що шляхи інтеліґенції й цих мас ґрунтовно розійшлися; підкреслює дуже дивний факт, що „провід" йде сам по собі, а маса — сама по собі. Факт не стільки, проте, дивний, скільки „безславний"...

І, коли чуємо, що в цьому, мовляв, завинило наше „розбиття", — мусимо собі усвідомити, що розбиття є хоробою набутою, а не орґанічною. Що спочатку мусів розбитися провід, а потім вже маси. А що провід спочиває в руках інтеліґенції, що розбиття інтеліґенції було причиною розбиття мас, і ще гірше — повірення цих мас в ідеал, який є запереченням ідеалу інтеліґенції. Що інтеліґенція, значить, не могла **запалити** своїм ідеалом мас. А не могла вона запалити тому, що відійшла від широкої загально-національної роботи, увійшовши з головою в розвязання проблеми „власного добробуту", в кращому випадку — в розвязання дрібних справ. Своє буття на північно-західних землях інтеліґенція оцінює, як щось часове, як щось переходове. Все вірить вона, що станеться чудо, яке покличе її до сповнення „дієвої" місії або накине якесь інше „статус кво". Дійсність — оцінює вона очима мрійника; цю дійсність, на її думку, може розвязати кожний до того покликаний і непокликаний... крім неї самої.

II.

А в тойже час дійсність промовляє дуже реальними катеґоріями. Була національна революція... Провадилася боротьба за українську державність. Повстала, жила і розсипалася українська держава. Розпорошилася по світу українська інтеліґенція. Значна її частина осіла на північно-західних землях, „натуралізувалася", втягнула в свої ряди дуже слабоньку верству місцевої української інтеліґенції. Волинь збогатилася, в такий спосіб, на інтелектуальні сили.

Здавалося, що консеквенції цього факту будуть зрозумілі.

Інтеліґенція увійшла в орґанізм кількаміліонового українського народу, відрізаного від свого матірного пня. Не треба було переводити довших студій, щоби національна інтеліґенція північно-західних земель зрозуміла, що ці маси є невисокої національної свідомости, але що вони, опинившись в нових умовах свого бутування, потрібували проводу. Маси вимагали цього проводу. Маси згори вірили в мудрість цього проводу. Це найкраще виявили парляментарні вибори 1922 року. Не улягає сумніву, що колиб використано належно цей „підсвідомий" ентузіязм мас, що вимагали единого проводу — і направлено його на властиву ціль — цілком інакше виглядалаб сьогодні Волинь. Провідники цеї довіряючої маси, вірні духові московського політичного сектантства, розложили загально-національну думку на „відпинки", вознесли на висоту догми неґацію, спричинили безліч політичних процесів, а на терен північно-західних земель ізза лаштунків соймового клюбу принесли дрібничкове, себелюбне, миршаве „я". І кожне „я" творило свою „партію" — селянсько-соціялістичну, сельробівську, комуністичну. І кожне „я" шукало в народніх масах приклонників. І кожне „я" ставило себе понад цілу націю. Нація, її ідеали, її цілі, її можливости цілковито покривалися одним з таких „я". Кожне інше „я" вже було „зрадою". Розпочалася боротьба поміж собою оцих „я", яка, на жаль, перекинулася на село. І стало це село на роздоріжжі. Замісць упрагненого єдиного проводу, замісць єдиної провідної ідеї, замісць дороговказів, якими йти — безліч претендентів на вождів, суперечних ідей, „граничних стовпів"... А коли народня маса замісць ясного, катеґоричного і спасенного наказу проводу мусіла розвязувати сама „стратеґічне питання", з ким **і кудою йти**, тоді й на терені села повстало розбиття, повстала неґація, повстало оце „якання". Тоді село стало шукати власних шляхів, що випроваджувалиб його з його сліпого національно-політичного й господарчого закутка, в якому воно опинилося...

Доповнюючі парляментарні вибори на Волині є під цим поглядом дуже характеристичні. Читаємо, що дехто уважає їх за програну ундівців, а за виграну радикалів або за перемогу комуністів. Цей погляд є помилковий, бо ці доповнюючі вибори, де 25 проц. населення бере участь в голосуванні, а 75 проц. не йде до виборчої урни — **програною** всіх; і націоналістів, і радикалів, і комуністів. Ці вибори є безсумнівною фікцією, бо вони навіть в $^1/_4$ не відбивають або не виявляють, як думає й чого хоче українське село, за винятком одного: **народні маси переживають безсумнівну зневіру.** Віра їх тягнула майже в 100 проц. до виборчих урн у 1922 році; зневіра їх відштовхнула від урн у 75 проц. в цьому році. Народні маси переживають психольоґічну кризу — і цей процес для цілої української національної справи є дуже небезпечний, бо на настроях зневіри може announce — може пописуватися хто хоче й як хоче.

Отож, з одного боку, маємо українську інтеліґенцію, що перебуває в стані втоми, розчарування, розпорошенности, неробства; з другого боку, маємо народні маси, заведені в надіях, у вождах, у програмах. І в цій ситуації цілий наш національний дорібок є — во-істину **сизифовою працею,** бо твориться те, що потім підупадає чи руйнується. А навіть ще гірше: стислий обрахунок вказує, що маємо ми в національному дорібку безсумнівну страту, передовсім у недостачі **віри у власні сили.**

Олександер Ковалевський.

Після конґресу італійських соціялістів.

На останнім засіданні конґресу італійських соціялістів у Парижі промовляв колишній посол Равенни, соціяліст Бальдіні. Він заявив між іншим: „Мусоліні поставив собі за ціль змілітаризувати Італію та зробити ідею війни популярною й виховати воєнний дух. Ми віримо, що Мусолінієві не властся здійснити свої наміри. Мусоліні бажає війни з Францією, але ця війна булаб злочином проти цивілізації і соціялізм не допустить до війни. Соціяліст Сарабант доказував, що фашизм довів Італію до економічної руїни і накликав обєднати всі соціялістичні сили для повалення фашистівського режіму. Мусолінієві удалось усунути демократію від влади, але не вдалось убити її і день воскресення італійської демократії недалеко. Взагалі соціялістичний конґрес представив фашизм як велике нещастя Італії, в той час, як дійсність виказує наглядно, що завдяки фашизмові Італія приходить до економічного добробуту, культурного розквіту і зміцнення свого політичного авторитету в Европі.

Більшовики обстрілюють фінляндські кораблі.

З Копенгаґи подають, що радянська воєнна фльота обстрілювала з гармат фінляндський корабель „Калева", який перепливав біля надморської твердині Фінмечі до Гельзінґфорсу. Граната впала 15 метрів від корабля. Фінляндський уряд вислав у цій справі до радянської влади протест.

ЛУГОВИК.

Прогулька львівського Лугу в Чорногору.

(Докінчення.)

Це наша найновіша пісня, до якої луговики робили пластичні вправи не дуже удачно на Луговому Святі у Львові. Цим разом прийшлося нести на барках луговичку і то досить далеко, бо з яких три кільометри. Змінами луговики перенесли. На щастя чуємо гавкання собаки. Значить, серед тих гір і борів є люди, тай буде хата. Це схоронище під Говерлею. Отже все в порядку. Нашого марода положили на ліжку, дали валерянки і за короткий час наш марод прийшов до себе. Ми приміщуємося в салі таки на сінниках. Кухарі варять вечеру. Около 12. год. в ночи повечеряли, тай заспали твердим сном. В 6. год. рано встали та по сніданні вибралися на Говерлю. Річи всі полишили, а самі тільки в плащах рушили від Заросляка в гору.

Вихід на Говерлю від сторони Заросляка не дуже важкий, тільки зимний вітер, а то й просто морозний. Говерля поділена на дві части, самим верхом ідуть граничні стовпи між Чехословаччиною і Польщею. На Говерлі зібрались хмари, а дальше хмара впала на діл, так, що ми опинилися у вохкій, зимній хмарі. Наш каменяр Черкес взявся до роботи, щоби долотцем вибити на камені „Луг — Львів 1930 року". Пригожий камінь знайшовся на чеському боці. З Говерлі гарний вид на всі верхи. Та під цей час хмари, що впали на Говерлю заслаляли нам все. На Говерлі ми відпочали яку годину, а дальше почали сходити на джерела Пруту, тай попри річище Пруту. Дорога ця тяжка. З каміння на камінь, треба держатися і руками, щоби злізти. Дощу таки не було — випогодилося і наші фотографи могли зробити кілька знимок. Ми знова в Зарosляку.

На нас чекає добрий обід, бо наші кухарі зварили риж з мясом, купленим у Жабю. По добрім обіді та відпочинку рушили ми дорогою, а зглядно плаями на Ворохту. Нашого марода посадили на коня, щоби дуже не мучився. Ідемо та співаємо. На яких 4 км. перед Ворохтою чекає нас голова Лугу враз з кількома луговиками з Ворохти. По гарнім привітанні ідемо дальше. До Ворохти добилися вже таки в ночі. Спимо на стрихах на сіні, а кухня наша варить добре какао. Вправді з молоком було тяжко, бо в ночи годі дістати. Та всежтаки ворохтянські луговики роздобули 12 літрів молока, ще й замовили на сніданя. Слідуючий день, пятниця 11. липня спочинок у Ворохті. Треба конче, щоб ноги відійшли з великої дороги. Около 9. год. всі йдуть на ріку, над Прут, де переводимо вправи, ставимо вежі, от так до 3. год. попол. В 3. год. обід. Дальше, як звичайно по обіді балачка, а вечором народ розійшовся по Ворохті шукати знакомих. Першу ніч ночували ми у містоголови Лугу Олексюка та на другу ніч таки голова Лугу Мочерняк хотів, щоби конче в нього переночувати. Ми вволили його волю та перенеслися на нічліг до нього. Около 10. год. веч. трубка і все спить.

Субота — Петра. В 6. год. рано трубка, а в 7. год. стоїть фіра на наш обоз. Зійшлися луговики з Ворохти, щоби нас відпровадити поза своє село. Так перейшли ми разом, співаючи по дорозі до Татарова. За Татаровом розпрощалися ми з ворохтянським Лугом і пішли дальше на Микуличин. У Микуличині Луг спить. З тяжкою бідою розпитали за головою Домашевським, та цей тільки нарікав. Вкінці обіцяв, що скличе загальні збори. У Микуличині перекусив наш народ по кавалку ковбаси та свіжого хліба з кооперативи, а наші фотографи зайшли до фотографа Вінцковського та в його робітні позакладали свіжі кліші та фільми. Люди йшли з церкви, як ми йшли в дальшу дорогу. Звідси від Ділка зачинається найкраща партія гір. По обох боках стрімкі скали, а при дорозі журчить Прут. У Ямні над Прутом обід, та як звичайно по обіді, перебрання служби. Давні здають службу, а нові перебирають. Це дижурні. Ідемо до Яремча. По дорозі оглядаємо камінь Довбуша, один та другий, водопад Прута та Яремча. От тут у Яремчу не пощадив нас дощ. Вправді прогулька обчислена на 8 день, коли має тільки кілька годин дощу, це дуже добра прогулька. Але нас дощ таки змочив порядно, заки ми добилися до Дори і то пізно в ночі. В Дорі з вечора чекав на нас Луг зі своєю орхестрою, та коли ми досить довго йшли, а запала ніч та орхестра мала грати в театрі Карабіневича, мусіла відійти та зрезиґнувати з привітання. На дорозі чекало на нас двох луговиків з Дори, які завели нас на кватиру до начальника громади, бувшого голови Лугу Френюка, а це тому, що наші кватирієри зробились вигідні та не чекали на нас на дощі тому виручились місцевими луговиками. За це дістали вони своє, щоб памятали обовязки кватирієрів.

Дощ паде, а нам треба варити вечеру. В Дорі таки як зпід землі дістали молока. Це роздобули місцеві луговики. Молока за мало. Тільки 8 літрів, нам треба бодай 15. Нераз при війську бувало, що коли не стане менажі, так кухар наляє води, обмие котел та далі дає. У нас сталося подібно, але трохи інакше. Кухарі налляли троха води, молока, дали цукру, какао, а щоб було краще, розбили 25 яєць з цукром і какао було ліпше ніж у Народній Гостинниці. В 10. годині трубка. Сон. Дощ паде майже через цілу ніч. Рано вийшло гарне сонце, висушило дороги. Ми по добрім сніданню (бо принесли 21 літрів молока) пішли на беріг Прута погрітися на сонці, перевести вправи, руханку, бо до того в Дорі в год. 2. зачинається фестин, на якім ми маємо виступати. Фотоґрафуємося під висипаною могилою в честь поляглих. Дальше наші луговички та деякі луговики позичили гуцульських строїв тай вийшли з наших львовян правдиві гуцулки та гуцули. В год. 2. ідемо на фестин. На фестині переводимо всі лугові вправи на 1930 р. з вправами виступає Луг з Дори під командою Френюка, а дальше дефіляда. На фестині маса народу. Посходилося богато народу з доокличних сіл, а також чужої публики. Це літники. Вправи пішли якнайкраще, а вечором таки ще скочили ми на Добушову скалу. Зі скали вернули в год. 9. веч., повечеряли, зліквідували свої запаси продуктів, попакувалися, бо звідси маємо відїзджати до Львова. Луг з Дори та богато громадян випроваджає нас на стацію прощаємося, та співаємо ще наші пісні. В год 10.30 сідаємо у поїзд та вертаємо у Львів.

Прогулька 8 днів, а злетіли вони якби одна днина серед веселости, сміху, пісень, оповідань, вправ, маршів. Жалко було кидати Карпати. Лишили вони в нас гарний спомин, виробили співжиття між луговим брацтвом, пізнали велику прихильність народу по всіх селах, як по тих де є Луги, так і там, де Луги розвязані, як навіть від стареньких гуцулів і гуцулок, які все казали „от пішли наші".

„Паневропа" і західні польські кордони.

Катовиці, 21. липня 1930.

III.

У згаданій вже нами відповіди на анкету „Лондон Дженерель Пресс", переведену серед визначних політиків світу, Бріян сказав між іншим дослівно: „Може бути, що найдуться люди, які скажуть, що займатися такими авантюрничими плянами (себ-то реалізацією Паневропи) не є гідне відповідального державного мужа. Я застановлявся над тим через довший час і дійшов урешті до переконання, що й мудрий державний муж має право робити „дурниці"...

Останнє слово взяв сам Бріян у лапки, щоби доказати, що тепер ще не кваліфікує тим словом своеї „шляхотної ініціятиви" (вискав мін. Залеського), але саме те, що вжив це кріпке і непідхлібне слово, вказувалоб на намагання сальвуватись на випадок невдачі.

В які форми виллється ідея бріянівської Паневропи — цього, звичайно, сам автор навіть збагнути не може. Відповіди 27-ох держав не дають ще розвязки цієї справді важної проблеми. Легко було Іллі Еренбурґові велїти французам видумати газ на загладу Европи в повісти, зате трудніше мати завдання реґенерувати цю Европу економічно і політично фактично, на ділі. Може зайвий раз сповняться слова Канта: „**Das mag in des Theorie richtig sein, taugt aber nicht für die Praxis**". Може швидко заспокояться розбурхані пристрасти, які розгорілись у процесі дискусії, може потухнуть огні надій одних і минеться тривога других, може Европа дальше вязатиме кінці з кінцями з трудом з одного дня на другий без ширшої перспективи, залишаючи на боці питання реґенерації спільним зусиллям своїх державних народів.

Але це буде тільки тимчасове...

Як слушно підкреслює тутешня німецька преса, яка в дискусії на тему Паневропи бере пильну участь, ініціятива Бріяна в реалізації цієї ідеї і повага, з якою міністерства загр. справ 27-ох держав стрінули її та — поминаючи всякі „але" — підтримали, як актуальну — свідчать, що навряд чи вдасться вдержати Европу довго такою, якою вона є тепер після світової війни.

Польща, — для якої Паневропа, як згідно підкреслює польська преса, тільки тоді булаб приемлива, колиб гарантувала святість теперішних її границь і повне безпеченство, — огірчена вислідом дискусії до краю, пішла, що так скажемо, в партизани. Мимо постійних відхрещувань від того, немовто вона є хліборобська країна (Ґлівіц і інші!), мимо своїх промислових аспірацій — рішила вона в противенстві до Паневропи орґанізувати союз хліборобських держав. І цікаве. Навіть ворожа до всіх потягнень теперішнього уряду Польщі патріотична преса тут на заході приняла з полекшою цей фортель Залеського, хоч сама вона мабуть меньше вірить в успіх цієї акції ніж в успіх „фантастичної" — як каже — акції великого француза.

Так і видно, що це лік на розіграні нерви...
А хвилюватись хіба є чим...

Всього 10 літ минуло від часу, коли Польща завдяки рішенню держав Антанти поширила без проливу каплі крови свої кордони до берегів Балтику. Від XIV стол. після невдатних боїв з хрестоносцями і заволодіння ними Поморя та Ґданська експанзія і весь політичний інтерес поляків скермувався на схід.

Втрата Балтику була колись початком кінця Польщі, яка в своїй експанзії на схід пішла „огнем і мечем" і кінець-кінців доборолась до займанщин. Відзискання цього Балтику в 1920 році хоч „з кривдою", бо без Ґданська, а теж без Вармії і Мазурів, як про це свідчать демонстрації в Варшаві та по інших містах Польщі проти радісного ювилею, обходженого німцями з нагоди плебісциту в тих провінціях, одним махом надало Польщі сплендор великодержавности, промощуючи їй шлях до господарської експанзії в усесвітньому розмірі.

І тепер ледви минули „паради" з нагоди „заслюбін" Польщі з морем, тепер, коли з тріюмфом голоситься зростаючу працездатність коштовної Ґдині, коли мріється про заморські кольонії, военну фльоту і т. і., тепер, коли Польща тільки розсмакувалась у власному морю, хочуть їй те море відобрати...

Болюче воно, та ще більше болюче те, що ідея бріянівської Паневропи, за якою скривається марево позбавлення Польщі моря (і чи тільки моря?) вийшла якраз із кругів французьких, себто є плодом народу, якому Польща завдячує не тільки той коханий Балтик з рідною пляжою і морською базою, але взагалі свої кордони на заході і на сході.

Є справді чого хвилюватись...

Silesianus.

З життя наших установ.

Звичайні Загальні Збори видавничої кооперативи „Червона Калина"

Звичайні Загальні Збори видавничої кооперативи „Червона Калина", тієї, без сумніву, найрухливішої та найживішої нині в нас видавничої установи, відбулися дня 2. липня ц. р. з таким порядком нарад: 1)відкриття заг зборів; 2) відчитання протоколу з попередніх зборів; 3) звіт управи за 1929 р.; 4) звіт Контрольної Комісії та уділення абсолюторії Управі й Надзірній Раді; 5) розділ чистого зиску; 6) внески і залити. Очевидно, що в цій інформаційній замітці нам недоцільно спинятися довше над кожною точкою зокрема. Тим більше, що, як на кожних зборах так і тут, деякі з них мають чисто формальний характер. Для нас найцікавішим є звіт управи. На ньому ми й хочемо трошка довше спинитися.

У звітовому 1929 р. Управа клала в своїй діяльности головну вагу на збільшення видань і на приеднування нових членів. Одно і друге завдання вдалось зреалізувати. І так за 1929 рік прибуло 454 нові члени. Майно кооперативи збільшилось у цьому році на 16.978 зол. або на 270 відсотків. У наших відносинах це похоже на рекорд. У томуж діловому році „Червона Калина" приступила до видавання місячного історичного журналу п. н. „Літопис Червоної Калини". Цей журнал здобув собі вже в нашому громадянстві якнайкращу славу як своїм змістом так і добором матеріялів. У звітовому 1929 р. кооператива випустила в світ такі книжки: 1) ІІ. том споминів Петрова; 2) 5 томів споминів д-ра С. Шухевича; 3) „На згарищах" — ф. Дудка; 4) два томи „Перемоги" Лопушанського; 5) „Зірку" Б. Лепкого; 6) „Хресний вогонь" — М. Брилинського і 7) Великий Календар-альманах „Червоної Калини" та 3 малі підручні календарці. Всіх томів появилося накладом „Червоної Калини" у 1929 р. шіснацять, тобто появлялось більше ніж одна книжка в місяць.

Попри те в звітовому році зроблено підготовку й почато друкування цінних споминів Масарика про світову війну, перший том яких появився давно в розпродажі, а другий вийде з друку вже в недалекому часі. Заключено також умову з нашим відомим письменником Б. Лепким в справі історії України в оповіданнях, яку він мав написати. Пізніще автор цей плян змінив і запропонував видавництву цикль історичних повістей. З цього циклю вийшла вже з друку перша повість п. в. „Вадим". На загальних зборах підкреслено у звіті Управи дуже важну одну обставину, а саме, що поява споминів д-ра С. Шухевича мала для видавництва й особливо для української історії ту велику заслугу, що слідом за д-ром Шухевичом почала писати спомини ціла низка людей, учасників наших визвольних змагань, переважно тому, щоби спомини д-ра Шухевича доповнити або в дечому скориґувати. Це явище дуже знаменне для нашого життя й характеристичне для наших людей. Декого з них треба аж спровокувати — даруйте за це слово, ужите в найкращій вірі! — щоби поділитись великої ваги історичними пережиттями не тільки зі сучасниками, але й з грядучими українськими поколіннями.

Кооператива дбала дуже про кольпортажу своїх видань. Кольпортажа відбувалася всякими засобами, а між іншим і утримуванням книгарні в Золочеві (до спілки з п. Карпою). Книгарня просперує незле, хоч моглаб розвинутись далеко краще. Та це щойно перші початки, а вони з правила бувають важкі. Видавництво утримує живі ділові звязки з заокеанською еміґрацією, з Закарпаттям і навіть з Буковиною. Зате не мають видання кооперативи доступу до материка української землі, до Наддніпрянської України, бо комуністи всіх їх поставили на індекс заборонених і шкідливих для „трудових мас". Мабуть у відплату за те, що всі українські галицькі видавництва не мають на Україну доступу, — в деяких наших книгарнях так завзято й консеквентно рекламується радянські видавництва, що їх тут ніхто не ставить ні на індекс заборонених ні шкідливих. Але про те так мимоходом.

З дальшого звіту Управи виявилось, що журнал „Літопис Червоної Калини" вповні виплачується та що таким чином має забезпечену будуччину. Не бракує йому і матеріялів, як архівних так і індивідуальних, мемуаристичних.

По короткій дискусії над звітами збори розділили чистий зиск у сумі 8.417.86 зол. таким чином: 6.417.86 зол. приділено до запасного фонду, 1000 зол. на конкурсовий фонд, а 1000 зол. на добровільні датки, якими диспонує Управа. Внесення Контрольної Комісії на приняття рахунків і уділеня абсолюторії Управі й Надзірній Раді кооперативи за минулий рік принято однодушно.

В дискусії над дальшою видавничою працею кооперативи присвячено богато уваги справі приеднування нових членів. Всі висловлювали згідно думку, що тільки збільшення членів може скріпити та значно поширити видавничу діяльність кооперативи, яка без сумніву має перед собою дуже великі й відповідальні завдання, а попри те має всі дані на перспективи для якнайінтензивнішого розвитку.

Вся діяльність тієї кооперативи така вдаряюча в очі кожного цікавого на книжку і рівночасно така переконуюча, що дійсно тільки байдужі й індеферентні в видавничих і зокрема в культурних справах можуть отягатися від участи в членстві тієї установи. Свідомі національні діячі повинні всі бути її членами.

З нарад міжпарляментарної унії.

З Льондону подають, що на засіданні міжпарляментарної унії дня 22. ц. м. обговорювались справи національних меншин. Представник Німеччини Лінкґабен у промові доказував, що без ревізії кордонів і мирових договорів справа національних меншин не може бути вирішена. Внесення цього представника відкинено. Представник польського сойму посол Стронський доказував, що ревізія кордонів і договорів наразилаб европейський мир на небезпеку і що справи національних меншин треба рішати в межах істнуючих держав і законів. Польський посол Дембінський підкреслював, що німецькі національні меншини в Польщі є в упривілейованім становищі, а поляки в Німеччині покривджені. Мекдональд у своїй кінцевій промові вказав на конечність зближення держав і парляментів.

Саботаж на Рад. Україні.

„Курер Червони" подає, що під Білою Церквою українські селяни підпалили величезний маґазин збіжа, яке комуністи мали вивезти до Москви. Коли пожежна сторожа почала гасити вогонь, невідомі особи почали стріляти до сторожі з крісів. Це було в ночі. Цілий маґазин згорів. Другого дня арештовано кількадесять селян, з яких декого вже розстріляно.

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна присилати почтовими значками.

Більшовики приготовляються до війни.

„Дейлі Мейль" поміщує сензаційні ревеляції про военні підготування радянських республик: Ціла „пятилітка" мала на меті приготовити СРСР до війни з „буржуазними" державами, яка малаб забезпечити комунізмові побіду над світом. Радянський уряд переконаний, що в р. 1934 червона армія буде готова до війни. На останньому засіданні военної ради усталено плян военного походу проти буржуазних держав.

Передвиборча аґітація в Німеччині.

На однім берлінськім передмістю комуністи розліплювали передвиборчі відозви, в чому перешкаджали їм гітлерівці. Прийшло до бійки, в якій один комуніст був смертельно ранений в голову, а двох випадкових прохожих потерпіли лекші рани. Поліція арештувала 7 осіб. Передвиборча аґітація почалась кріваво.

Чергове „покривдження“ жидів.

Що таке „жидівська напасть“ і в чім вона проявляється?

Львівська жидівська „Хвіля“, орган львівських сіоністичних польонофільських асимілянторів, принесла в числі з дня 24. липня 1930 р. передову статтю п. н. „Свуй до свего“. У цій статті читаємо ні більше ні менше тільки те, як то на зїзді українських адвокатів тернопільської делегатури в Тернополі обговорювано гасло „свій до свого“ у приворовленні до наших адвокатів серед українського населення. Між иншим піднесено на зїзді ту невідрадну обставину, що наші селяни залюбки звертаються до українських адвокатів за безплатними порадами і заступництвами у політичних справах, але в інших справах дуже часто звертаються до жидівських адвокатів, які за поради й заступництва кажуть собі, як це загально відомо, солоно платити. На зїзді стверджено, що це без сумніву велика аномалія нашого життя, з якою треба завзято боротися.

Такий голос і таке становище на зїзді українських адвокатів чомусь дуже розсердили „Хвілю“ і вона з того приводу написала:

„Це заслугує на особливу нашу увагу і на **рішучий протест.** Вперше нотуємо це нечуване явище, що на зібранні адвокатів, речників права і справедливости, оборонців гідности стану, адвокати, які приписують собі вищу моральну вартість від своїх товаришів инших національностей, а зокрема жидів, накликують до господарчого бойкоту своїх товаришів під гаслом „свій до свого“ і домагаються для себе виключно заступати українське населення не тільки в політичних справах (сік!) і суспільних, але й у справах судових та адміністративних, домагаються матеріяльної рекомпензати за свою ідейну політичну роботу“.

Вже з наведеного видно, що жиди хотілиб, щоби українські адвокати просто розводили серед українського населення аґітацію за тим, щоби воно масово віддавало всі свої справи як судові так і адміністраційні — за виключенням, очевидно, політичних! — виключно в руки жидівських адвокатів. По нашому це зветься нахабство, а по народньому: жидівська напасть.

Але на цьому не кінець, бо „Хвіля“ пише ще й таке:

„Ми підкреслюємо з натиском, що є це новий відтинок бойкотової, розвоєвої роботи, а її хоружними вперше явно і без серпанку є квіт української інтеліґенції, духові провідники українського народу, які виразно підкреслюють, що має це бути ще одно дальше колісце в акції „свій до свого“.

Попри те „Хвіля“ не цурається і погроз на адресу українських адвокатів, коли пише:

„Не нашим завданням дошукуватися нарушення гідности у тім збірнім захвалюванні своєї етики й аквіруванні кліентелі — це належить до иншого форум. Не нашим завданням аналізувати ідейну працю того дивного автораменту, яка домагається від суспільности матеріяльного відвзаємнювання“.

Отже жидівські адвокати, що взагалі не займаються ніякою ні гуманітарною ні суспільною роботою серед українського населення, мають право тягнути з цього населення матеріяльні користи та забезпечувати собі таким чином екзистенцію, а українські адвокати повинні віддатися виключно громадській роботі серед свого народу, але ніяк не сміють з титулу своєї професії заробляти серед тогож народу на свою екзистенцію, бо це в голові жидівського гебеса зветься „матеріяльною рекомпензатою за ідейну працю“, або „матеріяльним відвзаємнюванням“ за неї.

Щоби дійти до такої льоґіки треба бути направду бодай деякий час галапасом на суспільному організмі, бо тільки на такому підкладі дасться пояснити ґенезу цеї примітивної, а одночасно й вирафіновано цинічної льоґіки.

Не знати, що жидівські публіцисти з „Хвілі“ заспівалиб тоді, якби так українські адвокати розвели акцію серед жидівського населення за кліентелею для себе так, як це, буває, роблять нераз деякі жидівські адвокати серед українського населення та й зрештою, як це намагається робити „Хвіля“ у цитованій своїй статті? Тоді не сталоб їм слів і сторінок „Хвілі“ для напятнування такої поведінки. А далі, чи бували коли випадки, щоби українські органи преси протестували проти того, що роблять у себе, серед свого народу жиди, що роблять їх адвокати, лікарі і т. д. Чи хто з українців мішався коли до справ жидівських професійних установ? Ні, цього не бувало, бо до цього треба таки жидівської напасти.

Ми радимо панам з „Хвілі“ троха понизити тон і не провокувати. Бо штубацтвом нічого не можна осягнути.

НОВИНКИ

— **Літом у гори.** Інформуйтеся: Купелеве заведення Зелемника п. Гребенів коло Сколього. Горячі купелі сірчано-йодові у ланичках. 2388 21—30

— **Робітня футер Юліяна Глушевського перенесена на вул. Коперника 16.** 2296 17-?

— **Ще про пожежу фільварку у Вислобоках.** „Слово Польске“ широко розписується про пожежу фільварку у Вислобоках під Львовом і вертаючи до цеї теми вже втрете, пише: місцеве населення безнастанно підбурюване українськими аґітаторами зі Львова та українськими учнями львівської ґімназії, які в околиці мають свою родину і підчас вакацій намовляють темних селян до ріжних злочинних виступів“. „Слово Польске“ твердить, що вогонь під фільварок Мальчевського підложено при помочі шматок, насичених нафтою, а біля пожарища найдено довгі тасьми паперу з літографованими написами: „Ляхя за Сян!“ При ревізіях у сусіднім селі Ременові найдено у сільських парубків подібні тасьми паперу із такимиж страшними написами. Арештовані учні та парубки начеб-то уже до вини признались і „Слово Польске“ твердить, що всі вони належали до УВО. Шкоди з пожежі виносять 60.000 золотих, а фільварок був завсекурований тільки на 10.000 золотих.

— **З львівського маґістрату.** Дня 22. ц. м. на засіданні львівського маґістрату ухвалено кілька субвенцій для добродійних інституцій. Ухвалено дозвіл на будову дому для беззахистних при вул. Старотандитній і затверджено пляни будови офіцин в будинку українського Національного Музею при вул. Мохнацького.

— **У хвилях Дністра** затонув 18-літній Степан Євчук із Костижина в бучацькому повіті. Тіло утопленого найдено аж по двох днях.

— **Найстарша жінка у Львові.** При вул. Торосевича в домі Берльштайна живе Антоніна Каллер, яка має не менше ні більше, тільки 120 літ від роду. Виглядає вона на 80-літню старушку, ще сама працює в своїй скромній кімнатці і хоч живе з ласки родини, то порядок у своїй кімнатці робить сама, так само як сама варить собі обіди і т. д. Любить оповідати, якто колись до Львова приїзджав цісар Франц Йосиф і які то великі паради були тоді у Львові.

— **Пожежі.** У Бартошівці в Чортківщині вибухла в домі Осипа Смеречинського пожежа, яка наробила шкоди на 4.000 золотих. Пожежа повстала через хибну будову комина.

— **Стріляють.** Граничний стражник з Яблінної Станський застрілив Василя Юраша із Надвірнянщини за перехід кордону і під замітом перепачкування товарів.

— **Траґедія збігця.** Румунська прикордонна сторожа переловила на Дністрі Семена Кобеля, який утікав із Рад. України до Румунії. Його

М-Р ЕВГЕН ЮЛІЙ ПЕЛЕНСЬКИЙ.

У 25-ліття Національного Музею.

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ І Я.

(Вязанка споминів і рефлексій.)

Почалося — як і слід сподіватися — від того, що одного гарного дня зродилася в мені охота стати таким співробітником Національного Музею, якими вже були мої товариші Кравців і Охримович. Було це ще десь наприкінці 1926 р., коли я приїхав до Львова на студії. Але ще цілий рік оця побожна охота спочивала примірно в якомусь закамарку душі, а з музеєм мав я стільки спільного, що що днини переходив поуз нього на університет.

Наприкінці 1927 р. Т-во „Просвіта“ оголосило конкурс на три праці про українську народню пісню. Як я опісля довідався, ініціятива до цього і кошт вийшли від директора Національного Музею. Подумав я про цей конкурс не ізза своїх наукових аспірацій, а тому, що були... грошеві нагороди. Аспірації в мене були, але я хотів стати літературним критиком і то принайменше завбільшки як два-три Брандеси нараз, але етноґрафом — ні. Але чим не стане молодий, здоровий студент, якому частенько не стає на обід? Думаю, що однаково — замітачем вулиць, чи етноґрафом. Я здавав тоді маґістерські іспити, тому попросив панну Ірину В. зібрати деякі матеріяли і потім протягом трьох днів написав дві конкурсові праці. Не були вони добрі, але нагороду я дістав і то з рук директора музею (на жаль, лише половину обіцюваних сум...) Скінчилося тим, що я ще вислухав низку мудрих сентенцій на тему моїх писань від ріжних членів жюрі та найважніше, перед директором музею так запрезентувався, що скоро після цього став стипендистом музею. (Як скінчилася моя етноґрафічно-наукова співпраця з панною Іриною — якщо в таких випадках можна говорити про кінець — не трудно догадатися. Зрештою, це з ювилеєм музею нічого спільного не має.)

В музею конче хотіли з мене зробити етноґрафа. Раз тому, що сподівалися що, це моє єдине задушевне бажання, подруге тому, що в музею був відділ народнього побуту, а не було „спеца“ від цього відділу. Я й намагався ним стати, але не дивлячись на всі мої зусилля, я досі не зумів більше нічого зі себе витиснути в цій матерії, крім двох статтей*). Проте, мене як представника молоді з науковими аспіраціями іменовано членом Етноґрафічної Комісії Н. Т. Ш. Одним словом, музей став для мене фірткою в широкий науковий світ, так би мовити, етноґрафічний, дарма, що я собі на власну руку протоптував окрему стежку й підшукував перелазів у літературну критику.

Але вернімо до праці в Національному Музею. Першою роботою було зладження бібліоґрафічного покажчика статтей „Етноґрафічного Збірника“ і „Матеріялів до української етнольоґії“, видаваних Науковим Товариством ім. Шевченка. З того часу я головно працюю в музею як бібліоґраф. Бо негайно після скінчення цього покажчика виписував я статті по музейництву (в тому числі й по етноґрафії) з „Діла“, враз із иншими товаришами, але вже самому довелось упорядкувати цей доволі показний (1400 чч.) реєстр. Потому порядкував дещо бібліотеку музея, але скоро вернув знова до бібліоґрафії. Черговою роботою, що забрала мені кілька місяців, був бібліоґрафічний покажчик статтей і книжок, що відносяться до західне-українського людового театру, яким тоді через Нац. Музей цікавилася міністерська комісія. Далі став я писати картковий катальоґ старих рукописів музею, що ще досі не були описані. Знова цих 350 карток треба було лаштувати ціною кількох місяців. Тепер порядкую галицькі рукописи XIX. в., відносно багатий відділ, для якого управі музею не вдалося найти фахового робітника. Це теж робота на декілька черґових місяців.

Не хочу кінчити цих споминів таким сухим вичисленням доконаної роботи, а щоб багато не шукати за „ефектовним“ закінченням, додам кілька своїх помічень до цієї роботи. Мої помічення дуже особисті.

Перш за все набрав я якогось надмірного замилування до музейної роботи, а кожний експонат став для мене святістю (всі музейники на цьому пункті троха „не тее“). Кожний музейний предмет говорить мені якусь золоту казку про давне, славне минуле, стає прожектором, що освітлює якийсь момент життя зпоза темінї століть, то знова пеани співає творчим зусиллям людини по всіх широких землях моєї дорогої Батьківщини. Лицарський меч, монаша книга, полтавський килим, гуцульська різьба — всі вони знають стільки чарівних казок про життя, про красу...

Вам певно відомо, що наш директор в музейних ділах ентузіяст і наскрізь практична людина. Кожною новою іконою тішиться як мала дитина і — як треба — вміє за кожний сотик здорово поторгуватися. Таким і я став. І тепер нераз розмірковую над цим, якби то в нас у кожному більшому місті уладити обласний музей, що зібрав би з усієї околиці всі памятки старовини, і найкращі зразки людового мистецтва і побуту. Це буде ентузіязм на практиці, що скріпить нашу національну традицію, що піднесе нас культурно.

Але вертаю до себе. В музею я багато, навіть дуже багато навчився. За це я дуже вдячний Шановному Панові Директорові. Всім молодим „многонадійним“ науковим аспірантам бажав би я такого проводу.

Це одне. З другого боку музей, цей живий клаптик старовини, усіблення поваги давніх віків не є легкостравний для молодих співробітників... Переконався я на собі: маю 21 літ, виглядаю (як усі кажуть) на 26, думаю як 31-літній мущина. І це все — після двох і пів літ праці в музею. Але... я ніяк не хотів би тепер покидати цю працю.

*) Рецензія кн. A. Fischer-a „Rusini. Zarys etnografii Rusi“ в „Новому Часі“ 1928. і нотатка про Петрикування в м. Миколаєві в „Матеріялах до укр. етнольоґії“ 1929.

відставили до Кишинева, де він при слідстві в сигуранці признався, що його, як б. старшину білої армії переслідувало ДПУ і тому він утік до Румунії. Командант сигуранци заявив йому, що Румунія має досить радянських збігців, що вона їм не довіряє і тому його відставлять на територію СРСР. Семен Кобель на колінах благав, щоби його скорше розстріляли, а не віддавали в руки більшовиків, але це не помогло. Румунські посіпаки всадили збігця до поїзду і везли над кордон, щоби передати його в руки червоноармійців. Доведений до розпуки Семен Кобель вискочив через вікно поїзду і правдоподібно згинув, бо досі за ним пропав усякий слід.

— **Чи Корфанти брав хабарі?** Як це вже писалось, суд у Катовицях засудив редактора Степана Новінського і ред. Теодора Гіжа на мі-

сяць вязниці за статті, в яких вони твердили, що посол Корфанти побирає від деяких осіб грошеві хабарі. Оборонці обвинувачених внесли спротив і найвищий суд у Варшаві зарядив нову розправу, бо обидва редактори кажуть, що до першої розправи не допущено свідків, які докажуть хабарництво Корфантого.

— **Злочинність у Польщі.** Статистика виказує, що в 1929 р. на терені Польщі було покараних за ріжні злочини 188.000 осіб, з яких 20 проц. було жінок і 6.000 осіб у віці від 14 до 18 літ, а инальфабетів між тими покараними було аж 40 проц. В 1928 р. було 85.000 осіб покараних за крадіж, 900 осіб за виконане, або намагане вбивство. Від 1928 до 1930 р. кількість злочинів зменшилась на 10 проц.

— **На польсько-литовськім кордоні.** З Вильна повідомляють, що біля Ліди польський військовий літак перелетів над литовську територію, де прикордонна сторожа відкрила на нього вогонь. В граді литовських куль польський літак завернув на польський бік і там опустився на землю.

— **Лист Франца Йосифа І. до матери.** Д-р Франц Шнірер видає у Мюнхені у видавництві Кесселя збірник приватних листів Франц Йосифа І. до його матері, архикнягині Софії. У збірнику вібрано листи від 1838 до 1872 р. Ці листи повні глибокої любови до матері і щирости е дуже цікавим документом доби. Особливо замітні листи, в яких Франц Йосиф І. пише про свою „кохану Зізі“, цебто про жінку Елисавету. В одному листі читаємо: „Кожного дня зростає моя любов до Зізі і я переконуюсь щораз більше, що жадна інша жінка не булаб для мене така дорога як Зізі. Я вернув з Франкфурту і чуюся щасливим, що моя Зізі знову біля мене“. Після битви під Кенігрецом австрійський монарх писав до матері: „Дорога Мамо! Я не писав тобі довго, бо мав богато прикрих справ і не мав охоти писати тобі смутні речі. Мирові переговори в Празі ще не закінчені. Прусаки ставлять Італії все нові домагання і через те ми маємо далі стан, який немилосерно виснажує народи і бідні краї. Все це було давно приготоване між Парижом, Берліном і Фльоренцією і ми були дуже чесні, але дурні в тій цілій історії. Тут іде боротьба на життя і смерть, але як маєш цілий світ проти себе і жадного приятеля не маєш, то надії на побіду не великі. Але треба боронитись поки можна, виконати обовязок до кінця і з честю упасти. Ми мали великі побіди навіть там, де їх я не надіявся, але вислід такий поганий, що ми мусимо платити побідженим, бо ми ще перед війною були зраджені і продані. Цілую руки Твої і дорогого батька, твій вірний син Франц. Шенбрун 22. VIII. 1866“.

— **Сардан-Біль.** В Індії здавен-давна панував звичай видавати заміж дівчат у дитинстві, при чім бували часті випадки, що 5-літню дівчину віддавали заміж за 60-літнього чоловіка, який чекав аж вона підросте, а покинути його вона не мала права. Колиж такий старий чоловік помер, його вдова не мала права вийти вдруге заміж таким чином жінки ставали справжнім домашнім інвентарем без свого права і волі. На конгресі гіндуських націоналістів у грудні 1929 р., гіндуський діяч Сардан Біль поставив внесок ухвалити постанову проти видавання заміж дівчат, які не мають ще 14 літ. Цьому діячеві вдалось перебороти тисячелітні звичаї Індії і через це акція проти шлюбів малолітних названа „акція Сардан-Біль“. Тепер між гіндусами йде завзята боротьба: одна частина населення, головно молоде покоління і жінки борються проти шлюбів малолітних, а старше покоління чоловіків стоїть на сторожі тисячелітніх звичаїв і не хоче ніяких змін. Англійський уряд дуже піддержує акцію Сардан-Білля.

—**Спеки в Америці.** Наслідком небувалих спек, у Ню Йорку населення не може вижити і втікає в лісисті околиці. Досі втікло з Ню Йорку на провінцію 100.000 осіб. У м. Шікаґо температура сягає 45° Цельзія. У тім-же місті майже 100 осіб померло від соняшнього удару. Міська рада Ню Йорку дозволила населенню на час спеки перебувати в садах і парках не тільки в день, але і спати в ночі.

Землетрус в Італії.

Неаполь у звалищах.

Дня 22. липня в ночі півд. Італію навістив землетрус, якого не зазнала досі; навіть у середновічних ані старинних часах. Зруйновані цілі села й дільниці міст. Середовищем землетрусу був Неаполь, якого дільниці зовсім знищені. Перше трясення тривало 47 секунд, дві хвилі опісля відчули друге трясення, сильніше, небаром третє найкоротше, та найгрізніше. Стіни домів зарисувалися, повипадали шиби в усіх домах. Люди в біллі повибігали на вулиці й утікали непритомні з жаху. Електричні проводи поперериваліся, дроти лежали по землі. Богато людей поразила ел. струя, а навіть убила.

Щойно зі сходом сонця можна було зрозуміти грозу катастрофи. Ще нічю прийшли на ратунок поліція та військо. Та годі було ратувати в темряві, серед зливи. Дільниця Неаполю Омеро зовсім знищена, також дільниця Рато, найбільшеж Капо ді Монте. Всі будинки в тих дільницях завалені. Решта домів потріскала так, що треба було їх дельожувати. Зовсім завалилася палата кн. Модени. В богатьох місцях пожежі ще не погасли.

Місто Стекаро зовсім збурене, поважно знищене Авеліно й Окоето. Великі шкоди потерпіли Бельві, Северіно, Барілє, Парі. Собор у Салерні збурений до половини. Місто Потенца, що має 12 тис. населення, зрівняне зі землею. В Сокаво завалилися майже всі доми й церковна вежа. В Тріяно ворота вбили якогось юнака, а його брата зранили. В Авеліно й Аріоно було 6 убитих, богато ранених. По дотеперішнім обрахункам у Неаполі видобули зпід звалищ 200 убитих, тисячі ранених. Та це не всі, бо військо й пожежна сторожа все ще видобувають трупів зпід звалищ. Місто Мельфр у звалищах, добули 100 вбитих, кількасот ранених. У Рапальо було 20 убитих, 30 ранених, у Ріянеро 11 убитих, 50 ранених, у Беневенто 12 убитих, 40 ранених, у Фоджі 15 убитих, 35 ранених.

Землетрус відчули і в Абруцах, а навіть у Римі й околиці. В Римі не було жертв, бо трясення були дуже слабі.

На надзвичайнім засіданні ради мін. під проводом Мусолінія ухвалили визначити кредит 10 міл. лірів на поміч і вислати на місця міжміністерську комісію, щоби розглянула положення та предложила урядові внесення, як найуспішніше можна помогти.

Страшна катастрофа на Рені.

З нагоди евакуації Надренії відбувалося в окр. Кобленції свято. Нарід переходив понтоновий міст на Рені біля Найдорфу до замку Еренбрайтенштайн, де мало відбуватися головне свято; весь міст завалився, а люди впали у воду. Згинуло около 100 людей. Лише небогатьом удалося врятувати. До полудня добули 52 трупи. Між ними був і гурток учениць, споміж них добули 6. Президент Гінденбурґ, що обїздив Надренію, перервав подорож із причини нац. жалоби та вернувся у Берлін. Ріка, де приключилася катастрофа, глибока на 6 м. Катастрофа була тим страшніша, що приключилася в ночі, счинився переполох, один одного хапався та разом тонули. През Гінденбурґ заповів, що візьме участь у жалобі в Кобленції.

Напад на поїзд.

Півтора міліона шкоди.

У ночі 22. липня на шляху між Жирардовом і Ґродзіском бандити напали на тов. поїзд. Розбили два вагони та забрали перфуми, медикаменти, вартости пів міліона швайц. фр., а з другого англ. металеві вироби, вартостя понад 400 тис. зол. Поліція розпустила погоню за бандитами і часть добичі відібрала. Решту бандити автами вивезли у Варшаву. Команда поліції зарядила у Варшаві облаву, та досі без успіху.

Хто буде наслідником амб. Крестинського.

(АТЕ). „Германія“ обговорює відкликання Крестинського зі становища амбасадора в Берліні й іменування його заступником комісаря закорд. справ. Як кандидатів на становище амбасадора в Берліні називають Суріца й Рикова.

Будівельна катастрофа.

На будові при вул. Задвірянській ч. 47. у Львові завалилося руштування. Під звалищами найшлися робітники: Як. Романишин (зломаний хребет), Ст. Романишин (контужений тяжко), Вас. Якимович (ран. у череп) і Й. Шостак (потовчений). Катастрофа скоїлася тому, що руштування побудоване з поганого матеріялу.

Підозрілі у підпалі у Вислобоках.

Підозрілих у підпалі фільварку у Вислобоках поліція відставила до окружного суду у Львові. Справу веде слідчий суддя Янішевський та прокуратор д-р Ліпш.

Арештовані: абс. гімн. Мих. Карман, Ів. Куземський, Мих. Чайковський (з Ременова) і сільські парубки: Вас Циган і Вол. Клеменецький (з Запитова). „Сл. П.“ пише, що підпалити фільварок приказав їм Попадюк, недавно увільнений в процесі за замах на Сх. Торги.

Зі спортового життя.

„Україна“ — „Польонія“.

По несподіваній, але прикрій, програній у Ряшеві, має „Україна“ нагоду зрегабілітуватися в очах своїх симпатиків уже у слідуючу неділю 27. липня, на змаганнях з перемиською „Польонією“. Правда, що „Польонія“ стремить всею парою до здобуття мистецтва і буде грати зі самововідреченням, одначе коли змагуни „України“ дадуть зі себе все, що вони можуть, то побіда не є виключена, а тим самим шанси на здобуття другого місця в табелі поважно зросли би.

Слід надіятися, що тим разом „урльопники“, зрозумівши вагу цих змагань, являться усі і будуть грати так, щоби направити страту, понесену в Ряшеві. В іншому разі Виділ Т-ва буде змушений витягнути з того далекойдучі консеквенції і примінити найгостріші кари до нездисциплінованих грачів.

Початок змагань в год. 5. попол. на грищі Чорних. Попередять тов. змаг. Україна II.— Чорні II.

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 23. ц. м.: масло експортове 4·50 зол.; десерове 4·40 зол.; літра молока 25 сотиків; літра сметани 1·40 зол.; копа яєць 5·50 до 5·70 зол.

Дописи.

ЛЬВІВ- БОГДАНІВКА. (Маґістратська господарка). Богданівка, це дільниця Львова положена за Городецькою рогачкою, по обох боках городецького гостинця. Тягнеться вона від рогачки почавши аж до тав. шкарпи, себто залізничого тору, який веде на Станиславів

З цеї сторони межує Богданівка зі Сигнівкою.
Прилучена Богданівка до Львова кількадесять
літ тому. Мешканці Богданівки це головно за-
лізничники, трамваярі, почтовці, ремісники.
Будинки ближче міста поверхові, в дальших
улицях партерові, хоч і в дальших улицях за-
чинають будувати тепер майже виключно по-
верхові каменички. — Однак мимо того, що
Богданівка вже кількадесять літ належить до
Львова і є вже доволі значно заселена, та
мимо того, що мешканці Богданівки, як горо-
жани Львова платять величезні міські податки
і ріжні оплати, — Богданівка не має досі ні-
чого з тих „благодатей", які повинна мати як
дільниця Львова. А саме: вулиці на Богданів-
ці цілком не упорядковані. Више сказане до-
тичить як хідників так і доріг. Хідників на
Богданівці нема зовсім. Нема їх навіть коло
самої рогачки, де стоять великі дво- і три по-
верхові камениці, нема розуміється дальше на
гостинци і в бічних вулицях. Коли візьмемо на
увагу, що ґрунт на Богданівці, це непрепу-
скаєма глинка, то можемо собі представити,
яке непроходиме багно і води панують на ву-
лицях Богданівки в порі дощів, цебто на
весну і в осені. Треба бристи в болоті по
кістки, а місцями треба держатися руками пар-
канів і так „переховзуватися" попри них, бо
інакше вліз би в болото по коліна. Знова в
літі уносяться на вулицях Богданівки а голов-
но на городецькім гостинці, яким ходить бо-
гато людей і їздить богато всяких возів, авт,
автобусів і т. і., цілі гори густого пороху, змі-
шаного з димами від бензини, нафти і т. д.
Цей страшний порох вдихають люди, а також
паде він на ріжні засоби поживи, розложені
на продаж на торговій площі за рогачкою.
Цеж прямо кпини зі всяких правил гігієни.
А панам з львівського маґістрату ніколи не
прийде і на гадку, що треба би гостинець від
часу до часу скропити водою, щоби в цей спо-
сіб запобічи цій страшній язві пороху. Маґі-
страцький віз до скроплювання вулиць тут аб-
солютно ніколи не показується. Їздня і то ду-
же драгнтива істнує тільки на гостинці. У біч-
них вулицях нема її зовсім і є фізично не-
можливо, щоби в пору довших дощів, який-
будь віз або авто могли доїхати в дальші ву-
лиці. Треба висідати і йти пішки, а тягарі пе-
реносити. Автор цих стрічок знає дуже добре
всі дільниці Львова, але такого непроходимого
болота і такого страшного пороху, які є на
Богданівці, не стрічав ніде. В зимі знова на-
віває вітер на вулиці Богданівки грубезні вер-
стви снігу на метер і більше високі і місцями
треба йти по цих верствах снігу навіть по-
вище парканів, які снігом цілком закриті. Сні-
гу маґістрат на Богданівці розуміється ніколи
не змітає. І це все діється, не зважаючи на те,
що львівський маґістрат стягає з мешканців
Богданівки дуже високу, таку як у місті, де є
місцями гарно, а принайменше якотако ула-

джені вулиці, — дорогову оплату. Рекурси горожан Богданівки проти вимірові цеї оплати (як нема дороги — то нема защо платити дорогової оплати) не мають ніякого наслідку. Їх восвідство стало відкидає. — В останніх часах принесли часописи вістку, що на просторі шістьсот метрів, почавши від рогачки, має бути упорядкований гостинець, але не знати оскільки це буде зреалізоване, бо вже минає липень, а ще робіт не розпочато. А врешті, що значить шість сот метрів гостинця у порівнанні до решти гостинця і бічних вулиць. Каналізації на Богданівці нема майже зовсім. Канал йде тільки гостинцем і то лише частинно від рогачки до тзв. міської вулиці, яка проводить на Левандівку (шістьсот метрів). У бічних вулицях каналів нема. І нічого не помагають прохання мешканців Богданівки, вноше-ні в тій справі до львівського маґістрату. Маґістрат Богданівки не каналізує, але напр. за те, що в деяких місцях рови, які відпроваджують нечистоту виходять на залізничі тори, накладає на мешканців Богданівки високі кари. Водотяги переведені на Богданівці тільки на гостинці. На бічних вулицях їх нема. Та це не перешкаджає маґістрацьким урядникам вимірювати мешканцям Богданівки водотягову оплату, таку як у місті. Треба аж рекурсів, всяких комісійних оглядин і т. і., щоби оплату зчеркнути. Нема то як свята маґістратська бюрократія. — Електричне освітлення впроваджено на Богданівці допера недавно і то тільки частинно на гостинці і на деяких бічних вулицях. Але світяться не всі запроваджені лямпи, а тільки кожна друга. На деяких вулицях ще не заведено освітлення і там панує в ночи кромішня тьма. Як почуваються люди, яким приходиться йти тими вулицями, особливо як є дощ і болото, легко собі уявити. До цікавих богдановецьких куріозів належить напр. також і те, що горожанам Богданівки вимірює львівський маґістрат з запалом гідним ліпшої справи оплати „від сміття", тобто від вивозу сміття, хоч маґістратський віз, який вивозить в місті сміття з домів, ніколи в такій ціли на Богданівку не показується. Показується він на Богданівку в цілком іншій ціли, а саме тому, щоби висипати в вибої і нерівности вулиць Богданівки забране в місті сміття. І треба допера мозольних старань і рекурсів, щоби таку оплату від вивозу сміття, вимірену горожанинові Богданівки, маґістрат счеркнув. З інших богданновецьких особливостей слід відмітити те, що Богданівка, яка є частиною міста, відділена від міста рогачкою і горожани Богданівки, тобто горожани Львова, коли їдуть до Львова, мусять на рогачці складати оплату. Треба, щоби маґістрат як найскорше постарався про цілковите знесення рогачки, або принайменше про перенесення її дальше. — Так представляються вкоротці зібрані „гаразди" Богданівки. З цього представлення можна виділи, які „порядки" запровадив львівський маґістрат на Богданівці за кількадесять літ, на протязі яких Богданівка належить до Львова. Такий стан річей, це просто скандал. Чи справа зміниться колись на ліпше, тяжко вгадати, бо маґістрат має „характер" і тяжко його вирвати з врожденої йому апатії та бездільности. Та на кожний випадок треба пробувати. І мешканці Богданівки вже почали пробувати. — **Ю. Т.**

МИЛЯТИН СТАРИИ. (30-літний ювилей митрополита Шептицького). Духовенство милятинського деканату пов. Камінка, обходило дня 12. липня ц. р. 30-літний ювилей митр. Андрея Шептицького. В Милятині Старім в год. 10-ій зійшлося 13 процесій і до 10.000 вірних до ерекціонального ліса, бо в той день є великий відпуст у костелі в Милятині Новім і в церкві в Милятині Старім. Прибуло богато богомольців з повітів: львівського, жовківського, сокальського, радехівського, перемишлянського, бобрецького, брідського, золочівського, зборівського, а навіть бережанського, рогатинського і підгаєцького. В годині пів до 12-ої розпочалася Служба Божа в лісі, яку відправляли оо. Підгорецький, сов. Курчаба, Постригач і Лишак. На годину 12. приїхав до Милятина автом зі Львова на Куровичі сам Митрополит, витаний процесіями з Убинь і Дідилова, промовою о. Лабая і Піджарка, бандерією в козацьких строях з Дідилова і звичайною з Убинь і орхестрою з Лисинич, а в Новосілках процесіями з Новосілок і Ліска, промовою о. Дрелиха, тріюмфальною брамою і кінною бандерією зі всіх інших сіл під проводом Гринька Петришина, яка злучилася з бандерією в козацьких строях і разом з орхестрою на возі відпровадила дорогого Гостя до тріюмфальної брами коло ліса в Милятині Старім. Тут привитав Митрополита о. Зельський з духовенством промовою, а громадяни хлібом і сілю. Митрополит зліз з авта і пішов до приготованого престола в лісі, де зачав сповідати. Служба Б. правилася дальше. Перед благословенням мав релігійну проповідь о. д-р Лишак з Хренева. По Службі Б. заграла орхестра „Боже великий єдиний". Вийшов на проповідницю о. декан Зельський і в лісі донеслим голосом сказав до 10.000 народа прекрасну промову про заслуги достойного ювилята для українського народу. Після промови діточий хор відспівав кілька пісень, відтак витали митрополита поодинокі священики, представники читалень, „Сільського Господаря" і кооператив та „Соколи", які тримали почесну сторожу і вручили ювилятові підписи зі всіх поодиноких громад. Прекрасну промову мав Яцко Гуньовський. Митрополит зворушений до глубини душі мав релігійну популярну промову, після чого заїхав з ліса на приходство і по обіді вернув до Львова. — **Учасник.**

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів, Ринок ч. 10.